

LES CLAUS INVISIBLES

Tot va començar quan, en un somni, vaig veure una cara i algú va pronunciar el seu nom.

Era una nit de carnestoltes, amb molta gent pels carrers. Tothom vestia de manera futurista. Eren joves i alegres. Agafats de la mà, corrien i cantaven pels carrers estrets del casc antic. Jo, juntament amb altra gent no tan jove, esperava sota la muralla. Era un tram de carrer en penombra, on moria la llum d'un fanal atapeït de papallons. Els concentrats allà no participàvem en la festa: esperàvem en silenci l'aparició del conferenciant. A dalt de la muralla, hi havia preparats un micròfon de peu i un focus de llum blanca. Abans ja havia fet acte de presència un home de cabells blancs i moviments lents que, just quan començava a parlar, s'havia engargussat i que, incapaç de controlar un posterior atac de tos, havia estat retirat per uns operaris quasi invisibles. Trigava a repararèixer aquell home gran o, en el seu defecte, un substitut. Aleshores, jo, per fer temps, vaig pensar que vivíem dues vides. No eren dues vides paral·leles, eren consecutives. Se'n vivia una i després l'altra. Era la cosa més natural del món, un fet tan indiscutible com respirar. Immòbil i reconcentrat, repassava la meua primera vida, la que vivia actualment, i considerava que hi havia algunes coses que calia millorar de cara a la segona. Potser

parlar més amb el pare, vist que estava destinat, de nou, a morir prematurament i amb qui, per tant, no podria conversar mai d'home a home; potser esquivar la Universitat, tan poc estimulant; potser jugar més a tennis i menys a futbol-sala; potser trobar abans l'amor definitiu, amb vint-i-pocs i no amb gairebé trenta... Em vaig sentir satisfet amb tots aquells projectes per a la segona vida i, sense esperar l'aparició del conferenciant, em vaig esquitllar ran de paret i em vaig allunyar de la muralla. Necessitava caminar, necessitava córrer. Tenir projectes em feia feliç i necessitava expressar-ho físicament. Algunes colles de joves van passar pel meu costat, rient i cantant, vestits de verd i de taronja, agafats de la mà, tendres i rossos com els inconscients elois de La màquina del temps. Per ganes m'hi hauria apuntat, però em va retenir la diferència d'edat i de desgast.

Aviat em vaig trobar caminant per carrers més foscos i solitaris, amb velles esglésies a banda i banda i fanals altíssims que a penes si feien llum. Vaig córrer sense cansar-me, molt lleuger, per carrerons de llambordes insonores. Tombant per la cantonada, vaig distingir en un parc, sota uns til·lers, uns antics companys. Asseguts o ajaguts a l'herba, menjaven i bevien. No duïen disfresses futuristes. "Esperem en Rensenbrink", va dir un d'ells, que jeia a la manera romana, de costat, i tenia a la mà una ampolleta molt petita, potser de whisky de malta. "L'has vist?", em van demanar. Llavors jo vaig pensar en la cara d'un dels operaris que havien retirat el vell de dalt de la muralla. ¿No era aquella la cara d'en Rensenbrink? El cos era més robust, és clar, però gairebé tots els homes s'eixamplen amb el temps. Ara bé, ¿en Rensenbrink

no es dedicava a...? ¿Què hi feia allà? “No, no l’he vist, fa anys que no el veig”, vaig dir, mentint amb aplom. La maduresa era, en part, això: mentir cada vegada amb més aplom. Van passar uns segons, no hi va haver més preguntes. Els vaig fer un adéu general, però, concentrats en les seves converses i en les seves ampolletes, ni em van mirar. Vaig travessar el pont de fusta, sobre un riu d’aigua negra. La lluna, prima i trèmula, treia el cap entre dues masses tenebroses de núvols. Els peus ja no volaven com abans. Em sentia cansat, feixuc. Aleshores vaig pensar que tenia el cotxe aparcad en algun lloc i que trigaria molt a trobar-lo, perquè no recordava gens on l’havia deixat. Era una situació mil vegades repetida. Hi havia gent estranya a les voreres. Vaig començar a tenir por.

El somni s’havia convertit en una experiència desagradable, i jo, que amb els anys havia adquirit un cert control sobre aquestes coses, em vaig despertar.

No es filtrava gens de llum per les esclatxes de la finestra. Devia ser molt d’hora. Em vaig col·locar de panxa enlaire, perquè no volia adormir-me una altra vegada. Vaig pensar en el somni. Durant uns llargs segons, potser fins i tot un minut, vaig pensar que era veritat que es vivien dues vides, una darrere l’altra, i que era molt raonable començar a fer projectes per a la segona. Després, la boira mental en què el somni m’havia embolcallat es va anar desfent i vaig concloure que no, que no hi havia segona vida. Celestialment potser sí, però a la terra, de manera palpable, amb la mateixa identitat, recurrent de nou el camí ja traçat, no. Em vaig quedar més perplex que decebut. Faltava una hora perquè sonés el despertador. La meva dona dormia girada cap a mi. Per no despertar-la, vaig

continuar en la mateixa posició, ben quiet. Hi havia alguns aspectes del somni que mereixien ser repassats. Tot el tema Rensenbrink era força estrany. No perquè aparegués en un somni —ho feia cada dos o tres anys— sinó perquè primer era una cara fugissera dalt d'una muralla, després un nom en una conversa i, finalment, una mentida. Jo havia contestat que no l'havia vist, però era ben conscient que mentia: sí que l'havia vist, i no com a silueta imprecisa, sinó cara a cara.

Em vaig fregar els ulls. ¿Havia vist en Rensenbrink els darrers vint anys? Es va desfer el darrer tel de boira de la meva ment i la resposta va ser clara: no.

Inevitablement, em va venir a la memòria el primer record que tenia d'en Josep Rensenbrink. Va entrar a classe a mig curs, acompanyat del tutor. Era alt, prim, amb els braços molt llargs, desballestat. El cognom va causar sensació: per exòtic, per futbolístic. Tenia els cabells massa foscos per semblar un holandès autèntic, però les faccions de la cara eren força nòrdiques. “Sembla el germà petit d'Ingemar Stenmark”, em va dir a cau d'orella el meu company de taula, que tenia el llibre de català —Signe— recobert amb fotografies d'esquí. En Rensenbrink es va asseure al davant de tot, en una cadira que havia deixat buida un alumne malalt. A última hora de la tarda, hi va haver un examen sorpresa de matemàtiques. Es podia fer en mitja hora, i el professor els va tenir tots corregits abans del timbre i els va repartir a l'últim moment. En Rensenbrink, amb la mirada baixa i fugitiva, es va tapar la nota amb la mà. S'amaga un zero o un u, vam pensar tots. El vam rodejar, àvids de saber on havíem de col·locar-lo, si entre els llestos, els burros o els ni una cosa ni l'altra. Es va fer pregar molt. Finalment, però, va aixecar la mà: hi havia un deu.

Vaig tenir un matí pèssim a la feina. Com els altres, treballava amb malhumor i desgana. Creixien els rumors que la nostra publicació tenia els dies comptats. A última hora ens van avisar que hi hauria una reunió decisiva a la tarda. El director va creuar la redacció com un llamp, per evitar preguntes. Al seu darrere, va deixar un núvol de caspa voleiant.

A migdia, vaig tornar cap a casa amb parsimònia, amb el pas malencònic d'un home que és a punt de perdre la feina. El camí, però, no se'm va fer llarg i la tristesa que sentia se'm va revelar, ben aviat, com una impostura. ¿No estava fart d'aquella feina? ¿No estava esgotat de redactar notícies sobre ínfims esdeveniments comarcals? ¿No era l'hora de començar una segona vida laboral? Mentalment, vaig contestar sí a les tres preguntes i, per tant, vaig arribar a casa amb l'esperança, i no el temor, de ser despatxat de la feina en poques hores.

Després de dinar, el sol, com un torrent daurat, entrava fins a mitja cuina. Per damunt de les teulades, hi havia un cel blavíssim. Resplendia el dia i jo, mentre rentava els plats, considerava que aquell esclat de llum era com una burla. Em tornava a envair el pessimisme. Els nens es feien grans, les despeses es multiplicaven, jo tenia una mala edat per anar a buscar feina per aquests mons de Déu... La meva dona, que plegava tovallons i estovalles, va endevinar, pel meu silenci, que rumiava més del compte. Em va preguntar per la feina.

—Aquesta tarda s'acaba tot. Ens han convocat a una reunió i, pots comptar, ens diran que els números no surten per enlloc... Poques vendes, pocs subscriptors, pocs anuncis, poca subvenció, poc tot...

—Ja t’ho veies a venir... —va dir ella, acostant-se’m.

—Sí. Però és una mica depressiu quan arriba el moment, el dia, l’hora... —Volia un copet a l’espatlla i una mirada tendra. Vaig aconseguir les dues coses.

—Pren-t’ho pel cantó positiu. Ara tindràs molt temps per acabar Vol 545 a Sant Petersburg.

—No m’ho recordis.

Em va fer un parell de copets més a l’espatlla i va sortir a calmar els nens, que cridaven i botaven al sofà del menjador.

Vol 545 a Sant Petersburg era una novel·leta que tenia empantanegada des de feia tres o quatre anys. L’argument semblava el d’un episodi de La dimensió desconeguda: un avió, amb una trentena de passatgers a bord, es dirigia a Sant Petersburg, però, per circumstàncies que mai no s’aclarien, no arribava enlloc i continuava volant pel cel de manera interminable. Havia començat a escriure la novel·la molt animat, intentant perfilar bé cada personatge, però al cap de set mesos i unes cent pàgines, ja havia perdut l’impuls inicial i em sentia com l’avió del vol 545: a la deriva.

De cop, vaig recordar un dia molt antic. A mitjans de tercer de BUP, en Vernis, que era un noi molt enginyós i divertit, es va dedicar, un matí de tempesta, a l’hora del pati, a pronosticar el futur de cadascú de nosaltres. Els llamps esclataven al cel gris, la pluja esbotzava el camp de futbol i picava contra els vidres de la classe. En Vernis, dret a la tarima, ens senyalava amb el dit, un per un, i ens adjudicava una professió: “Tu, dentista a la República Dominicana”, va dir a un que tenia les dents sortides; “tu seràs l’home anunci de la colònia Eau de suc de truja”, va encolomar a un de Borredà, que era tot pagesot; “tu et dedicaràs

a l'extracció de petroli a Texas", va adjudicar al campió de ficar-se el dit al nas; "tu, espàrring de boxa a Puerto Rico", va dir al qui, no feia ni una setmana, havia volat un metre pel castanyot que havia rebut del colèric professor de química; "tu, gigoló a Amsterdam", va dir a en Rensenbrink, que va reaccionar amb una riallada; "i tu", va dir-me apuntant-me amb una pistola, "escriptor de novel·les policíiques barates amb el pseudònim de Billy Joe Pastanag". Vam passar una bona estona, amb moltes rialles i pocs empipaments. Era impossible enfadar-se amb en Vernis. Al final, li vam exigir que es pronostiqués, a ell mateix, un futur. Es va posar dret, va obrir els braços, ens va beneir i va anunciar solemnement: "Capellà als vint-i-dos anys, bisbe als vint-i-set i cardenal, il cardinale Vernisi, als trenta-quatre. Cari fratelli, agenollazzi..." No es va complir el seu pronòstic. En Vernis es va morir amb vint anys justos, d'accident de moto.

Pel que fa a mi, tampoc no la va encertar. Em faltava talent i empena per posar-me a escriure seriosament. Vaig fer alguns intents de novel·la negra, però el que era convincent i apassionant a San Francisco o Chicago era absurd i ridícul a Vic o Granollers. De fet, quan tenia vint o vint-i-cinc anys no tenia res per dir. Després, potser podria haver escrit alguna cosa amb substància. Si no ho vaig arribar a fer va ser, en part, per culpa de la meva dona. Si en comptes de felicitat conjugal, m'hagués proporcionat anys de convivència amarga, amb una atmosfera asfixiant, retrets continus i aventures extramatrimonials a dojo, jo hauria disposat d'un material excel·lent per construir una sòlida obra literària sobre la incomunicació de la parella i la solitud de l'home contemporani.

El periodisme de perfil baix, de redacció en redacció, havia omplert la meua vida i m'havia deixat amb poques ganes, quan era a casa, de continuar escrivint. No ho lamentava pas gaire. Cada dia es publicaven milers de llibres. El món no necessitava pas els meus.

Dues setmanes després de perdre la feina, vam anar tots quatre a Barcelona, per fer alguna cosa diferent. Era un dissabte assolellat, però ventós, antipàtic. Al cel, quatre nuvolets blancs semblava que tenien ganes de fugir nord o sud enllà.

Vam entrar a Barcelona per la Ronda litoral. Aviat vam ser al Port. L'estàtua de Colom, al fons del tot, continuava sense recuperar l'altura de la primera vegada que l'havia vista. Jo no tenia ganes d'anar a l'Aquari, perquè ni els peixots ni els peixets no em deien res.

—Si no vols venir, ves a fer un volt i quedem aquí a les... dotze, per exemple. —em va proposar la meua dona, observant la meua cara d'avorriment.

—Potser sí que serà millor. Us espatllaria la visita.

Els vaig veure entrar per la porta de l'Aquari, els vaig dir adéu amb la mà i vaig girar cua. El dia, fredot i ventós, no convidava a fer una passejada, però no tenia cap idea millor. Vaig creuar el Passeig Marítim i vaig pujar per Via Laietana. Després, per esquivar el vent que em venia de cara, em vaig infiltrar, a mà esquerra, per carrers més estrets. Alguns eren canals de vent, altres no. Sense interès pels monuments històrics ni per les botiguetes, en poca estona em vaig plantar a la Plaça Sant Jaume, que tampoc no havia recuperat les seves dimensions mítiques. Hi havia uns manifestants amb pancartes. Eren funcionaris

que demanaven millores salarials. Creuada la plaça, vaig resseguir un llarg carrer ascendent i, finalment, fart de caminar, vaig entrar, ja molt a prop de plaça Catalunya, en una llibreria.

Era una llibreria petita però amb espai entre les taules. Només hi havia dues persones: una dona amb ulleres que sospesava dues guies de viatges, una a cada mà, com si el seu pes fos l'element clau a l'hora de triar-ne una; i un home que, pels cabells negres i la barba blanca, semblava tenir dues edats. Aquest home, que devia ser el propietari, estava dret darrere un tauler i parlava molt fluixet per telèfon. Els nocturns de Chopin, o alguna cosa semblant, lliscaven suaument damunt les taules plenes de llibres. Em vaig encantar una estona en la secció de cinema. En una biografia, Johnny Weissmuller Jr. explicava que el 1962 va morir d'accident la seva germana Heidi, de dinou anys, casada i esperant un fill; i deia que el seu pare, "durant la resta de la seva vida, plorava cada vegada que el nom de Heidi sortia a la conversa". Pobre Tarzan, vaig pensar, a les pel·lícules sempre salvava en Boy de tots els perills.

El llibre, en tornar-lo al prestatge, em va relliscar de les mans i em va caure a terra. La dona de les guies es va sobresaltar, l'home dels cabells negres i la barba blanca em va mirar de reüll. Em vaig ajupir, vaig netejar la coberta amb la mà i, just quan anava a posar-me dret, vaig distingir, dos metres enllà, en un prestatge ran de terra, un llibre amb un cognom inconfusible al llom.

El cor em va fer un salt. Sobre un primíssim llom de color blau marí, hi havia escrit en tinta blanca el cognom Rensenbrink. No podia ser una biografia del futbolista, perquè aquella era una prestatgeria dedicada a la literatura, no als esports. Però no era un cognom tan estrany, vaig pensar, el devien tenir milers d'holandesos, i entre aquests milers, una dotzena podia

haver escrit algun llibre. Vaig deixar en Weissmuller Jr. damunt la taula, de qualsevol manera, i em vaig capbussar en aquell prestatge ran de terra. Em va costar agafar-lo, estampit com estava entre altres novel·les. Amb certa violència vaig empènyer els llibres veïns i vaig capturar el que m'interessava. Sí, era ell: Josep Rensenbrink. Nom i cognom ocupaven la part de sota de la coberta. A dalt, el títol del llibre —Les claus invisibles— en lletres més grosses. Vaig buscar amb avidesa una foto de l'autor, al davant o al darrere, però no n'hi havia cap. La decepció va augmentar en comprovar l'absència de qualsevol informació sobre l'autor: ni edat ni currículum literari. L'editorial, Font Tosca, m'era completament desconeguda.

Vaig fullejar el llibre. Era molt poca cosa, una novel·leta de lletra grossa que arribava just a les cent vint pàgines. No era un llibre ben editat. Tosca era la font i tosca era l'editorial. La tinta dèbil, el paper barat... tot semblava conspirar contra la lectura. A la coberta, entre el títol de l'obra i el nom de l'autor, hi havia una foto en blanc i negre d'unes portes que s'obrien, extreta de la pel·lícula Recorda de Hitchcock.

Em va emocionar tenir aquell llibre a les mans. El devia fullejar amb massa entusiasme, perquè se'm va acostar l'home dels cabells negres i la barba blanca. Abans que em pogués renyar, li vaig dir:

—Me'l quedaré.

—No sabia ni que el teníem, aquest llibre. —va dir, i se'l va mirar amb perplexitat, arrufant el nas.

—Aquesta editorial, Font Tosca, és... coneguda?

—Font Tosca? —va repetir, arrufant més el nas.

—Sí.

—El meu germà està més al cas d'aquestes coses.